

InterCathCon_2025

Abstrakty

1. Associate Professor Georges Antaby

Monastycyzm: maronickie katolickie dziedzictwo kulturowe

W Kościele maronickim znajduje się wiele żeńskich i męskich zakonów monastycznych, w skład których wchodzi ponad tysiąc pięciuset mnichów i mniszek. Zakony te są głęboko zakorzenione w życiu i tradycji kościelnej. Prowadzą oni życie apostołsko-kontemplacyjne, znane Kościołowi antiocheńskiemu od czasu jego powstania. Zakony te towarzyszyły narodzinom Kościoła maronickiego i rozwijały się w jego obrębie. Kościół maronicki nie byłby taki sam bez monastycyzmu. Jego Świątobliwość Papież Jan Paweł II mówił: "Monastycyzm zawsze był duszą Kościołów wschodnich: pierwsi mnisi chrześcijańscy urodzili się na Wschodzie, a życie monastyczne było integralną częścią wschodniego światła, przekazanego Zachodowi przez wielkich Ojców niepodzielnego Kościoła". Zanim zajmę się obecnym statusem monastycyzmu, jego regulacjami i aspiracjami trzy wieki po jego reorganizacji, chciałbym pokrótce wspomnieć o najważniejszych dostępnych informacjach na temat jego pochodzenia, powstania, teologii, pozycji i roli w Kościele maronickim. Najpierw podsumuję najważniejsze wydarzenia historyczne w monastycyzmie, a następnie zagłębię się w jego obecną sytuację. Następnie porównam obecną sytuację z tą z przeszłości, jeśli chodzi o jej duchowość, zakres i źródła, aby wspierać sprawę odnowy i umacniać tożsamość monastyczną.

2. dr inż. arch. Maria Arno

Perspektywy i konflikty między Kościołem a konserwatorami w kontekście desakralizacji obiektów sakralnych

Adaptacja przestrzeni sakralnych na cele świeckie odzwierciedla trwające procesy sekularyzacji i laicyzacji w Europie. Zjawisko to, zamiast być postrzegane negatywnie, powinno być traktowane jako odzwierciedlenie współczesnych wartości. Adaptacja obiektów sakralnych nie jest bowiem charakterystyczne wyłącznie dla naszych czasów. Zabytkowe miejsca kultu wymagają jednak odmiennego podejścia niż świeckie zabytki, ze względu na ich symboliczną i duchową wartość. Przestrzenie te od wieków pełniły funkcję miejsc sprawowania świętej liturgii. Chociaż ochrona materialnych elementów tych obiektów jest konieczna, powinna być realizowana w sposób, który zachowuje ich świętość i zapobiega desakralizacji oraz profanacji. Badania koncentrują się na analizie decyzji konserwatorskich związanych z zachowaniem wnętrz w stanie nienaruszonym, które często pozostają w konflikcie z prawem kanonicznym i interesami Kościoła jako instytucji. Tego rodzaju konflikty prowadzą do rozbieżności między konserwatorami – których nadrzędnym celem jest ochrona materialnego dziedzictwa i substancji zabytkowej – a Kościołem, który priorytetowo traktuje sakralne i liturgiczne funkcje tych przestrzeni. Paradoksalnie, decyzja konserwatora o zachowaniu wnętrz w ich pierwotnym stanie może prowadzić do profanacji, jeśli poświęcone elementy zostają przeznaczone na cele świeckie. Z kolei decyzje kościelne o wyburzeniu świątyń czy zniszczeniu ołtarzy i innych historycznych, lecz konsekrowanych elementów liturgicznych, często stoją w sprzeczności z zasadami konserwatorskimi. Na podstawie analizy różnorodnych dokumentów (w tym Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku i Wytocznych z 2019 roku) oraz pracy doktorskiej autorki, obronionej z wyróżnieniem w 2023 roku, opracowano wstępne rekomendacje, które mogą okazać się istotne i wartościowe – nie tylko dla architektów i konserwatorów w Polsce, lecz także w całej Europie, gdzie napotykaną są podobne wyzwania.

3. dr hab. inż. arch. , prof. PŚK Marek Barański

Rola biskupów we wznoszeniu nowej katedry w El Asmunein (Hermopolis Magna) w Egipcie

Budowa nowej katedry w Al Asmunein dawne Chmun (Hermopolis Magna) w środkowym Egipcie ma swoje uwarunkowania nie tylko w rozwoju lokalnej społeczności chrześcijańskiej. Jest również ważny przykład dokończenia rozprawy z przejawami kultury pogańskiej, nie tylko wiary w dawnych pogańskich bogów, ale także z likwidacją dawnych helleńskich struktur społeczno - edukacyjnych - gimnazjonu. Wielka skala budowli wymagała dodatkowo uzyskania odpowiednich zgód cesarskich na wykorzystanie licznych granitowych kolumn. Jednak najbardziej istotnym jest architektoniczny plan budowli wykorzystujący typ bazyliki z transeptem, która uzyskała w Hermopolis formę zaokrągloną z obejściem kolumnowym. To praktycznie pierwszy w późnym antyku przykład tak rozwiązanego planu kościoła. Realizacja tej ambitnej budowli jest przykładem ważnej roli biskupa w kreowaniu socjalno- kulturowego środowiska wczesno chrześcijańskich miast.

4. mgr inż. Szymon Dembicki

Nowy kościół na nowe czasy? - Konkurs na kościół we Włocławku z 1911 r. jako przegląd trendów polskiej architektury na pocz. XX w.

Początek XX w. był okresem intensywnego ruchu w polskiej architekturze. Jednym z przejawów tego zjawiska były liczne konkursy architektoniczne, w tym zorganizowany w 1911 r. na kościół we Włocławku. Wśród uczestników znaleźli się uznani architekci, jak i ci dopiero zaczynający swoją drogę zawodową. Bliższe przyjrzenie się okolicznościom towarzyszącym temu konkursowi oraz nadesłanym pracom pozwala na zapoznanie się z trendami panującymi wówczas w polskiej architekturze. Przybliża także mało znany epizod z historii włocławskiej architektury, zapowiadający późniejsze przemiany miasta w okresie międzywojennym.

5. mgr inż. arch. Daria Dobrasiak

Kaplica pałacowa w Siedlisku - wyniki badań i analiza formy w kontekście krajobrazu kulturowego Śląska II poł. XVI w. i I poł. XVII w.

We wsi Siedlisko, w powiecie nowosolskim znajduje się jedno z największych nowożytnych założeń rezydencjonalnych na Śląsku. Wzniesiony na przełomie XVI i XVII w. z inicjatywy Georga von Schönaicha palazzo in fortezza składał się z dwóch skrzydeł, z których wschodnie mieściło kaplicę, a całość otaczały fortyfikacje bastionowe. Podczas kolejnych rozbudów powstał zamknięty dziedziniec reprezentacyjny oraz dziedziniec gospodarczy. Zamek był użytkowany przez dziedziców rodu von Schönaich do 1945 roku, gdy wojska radzieckie splądrowały i podpaliły obiekt. Z pożaru ocalała część skrzydła wschodniego i budynek bramny a jedynym zachowanym wnętrzem jest kaplica pałacowa. Kaplica zbudowana jest na planie prostokąta z półkolistą absydą od wschodu. Nawa główna otoczona jest z trzech stron emporami opartymi na tokańskich kolumnach wydzielających wąskie nawy boczne. Empory wraz z kolumnami i łukami arkad pokryte są bogatą dekoracją rzeźbiarską o formach manieryzmu niderlandzkiego. W kontraście do nasyconego detalem wnętrza przeznaczonego dla wiernych ściany prezbiterium pozbawione są podziałów architektonicznych. Nawa główna jest przekryta sklepieniem żaglastym, nawy boczne kolebami a prezbiterium półkopułą. Wnętrze kaplicy doświetlają prostokątne okna na elewacji zachodniej oraz trzy wysokie, ostrołuczne okna w prezbiterium. Projekt świątyni przypisuje się działającym przy renesansowej rozbudowie Valentinowi von Saebischowi lub Melchiorowi Deckhardtowi z Legnicy. Z uwagi na fakt, że fundator był wykształconym, gorliwym wyznawcą kalwinizmu forma obiektu, mogła być inspirowana kaplicami zamkowymi w Szczecinie oraz w Hartenfels i Augustusburgu, w których obserwujemy podobne rozwiązania z emporami okalającymi nawę. Mimo, że kaplice pałacowe pojawiają się na przełomie XVI i XVII wieku w wielu rezydencjach o różnym statusie na Śląsku np. w Brzegu, Pruszkowie, Żywowej, Gorzanowie żadna z nich nie prezentuje podobnego układu i poziomu zdobnictwa.

6. dr hab. inż. arch., prof. PŚK Małgorzata Doroz-Turek

Przeobrażenia kieleckiej katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny o średniowiecznych korzeniach

Bazylika katedralna pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny odgrywa ogromną rolę już od średniowiecza w mieście Kielce i regionie świętokrzyskim. Świątynia miała ogromne znaczenie dla biskupów krakowskich, następnie kieleckich, którzy byli jej głównymi mecenasami. Obecna bryła kieleckiej katedry jest wynikiem nowożytnych przebudów i XIX wiecznej kreacji, ale jej początki sięgają 2. połowy XII wieku. W prezentacji przedstawione zostaną wyniki badań historycznych, źródeł pisanych i ikonograficznych, oraz architektonicznych. Na bazie wyników badań, porównania ich i wyciągnięcia wniosków wydzielono średniowieczną fazę znaną tylko z archeologicznych badań i wykorzystania we wschodniej partii budynku ciosów kamiennych pierwotnej budowli. Następnie wyodrębniono nowożytne fazy budowlane i XIX-wieczne przeobrażenia katedry mające wpływ na obecną formę obiektu. Stwierdzono również bardzo ciekawe plany przebudowy katedry w pierwszej połowie XX wieku, które zostaną zaprezentowane przez autorkę

7. dr hab., prof. US Andrzej Draguła

Katedra w państwie laickim. Glosa do przemówienia Prezydenta Francji Emmanuela Macrona w katedrze Notre Dame w dniu 7.12.2024 r.

W dzień ponownego otwarcia katedry Notre Dame w Paryżu, jeszcze przed liturgią przemówienie wygłosił Prezydent Francji, która jest państwem laickim. Jak wszystkie kościoły zbudowane przed rokiem 1905 katedra jest własnością państwa, choć użytkowaną przez Kościół. Ten kontekst sprawia, że świątynia ta jest nie tylko sanktuarium religijnym, ale także - w pewnym sensie - sanktuarium narodu i państwa. Przemówienie E. Macrona przywołuje oba aspekty znaczenia katedry: duchowy i państwowy (cywilny). Celem referatu jest przedstawienie, w jaki sposób Notre Dame staje się symbolem obecności chrześcijaństwa i jego dziedzictwa w społeczeństwie formalnie laickim i faktycznie zsekularyzowanym.

8. mgr sztuki Anna Maria Dębska

Rubens w Polsce: historia, znaczenie i perspektywy technologiczne. Interdyscyplinarne podejście do ochrony dziedzictwa sakralnego

Obraz Petera Paula Rubensa „Zdjęcie z krzyża”, zniszczony w pożarze katedry św. Mikołaja Biskupa w Kaliszu w 1973 roku, stanowił bezprecedensowy element polskiego dziedzictwa narodowego. Było to jedyne dzieło Rubensa w Polsce, którego autentyczność była niekwestionowana. Jego obecność w kaliskiej katedrze podkreślała prestiż i znaczenie Rzeczypospolitej na mapie kultury europejskiej, będąc świadectwem wpływu barokowej sztuki flamandzkiej w Polsce. Arcydzieło, przedstawiające dramatyczną scenę zdjęcia ciała Jezusa z krzyża, nie tylko wzbogacało duchowy wymiar katedry, ale także przyciągało uwagę badaczy i miłośników sztuki jako przykład najwyższego kunsztu malarstwa. Utrata tego obrazu pozostawiła dotkliwą lukę w polskim dziedzictwie artystycznym i historycznym. Obecnie istniejąca rekonstrukcja, wykonana w latach 70. XX wieku przez Bronisława Owczarka, nie oddaje w pełni technologicznego mistrzostwa Rubensa. W odpowiedzi na tę stratę podjęłam interdyscyplinarny projekt naukowy mający na celu rekonstrukcję technologiczną „Zdjęcia z krzyża”. Oparty na najnowszych badaniach naukowych, kwerendach archiwalnych oraz analizie technologii malarstwa Rubensa, projekt uwzględnia zarówno historyczny kontekst, jak i nowoczesne metody, w tym zastosowanie sztucznej inteligencji do analizy zachowanych dzieł mistrza. Rekonstrukcja pozwoli na wierne odtworzenie technik stosowanych w warsztacie Rubensa – od przygotowania podobrazia, przez warstwy gruntu i imprimatury, aż po końcowe warstwy malarstwa. Prace te nie tylko wzbogacą naszą wiedzę o technologicznych aspektach malarstwa Rubensa, ale również podkreślą znaczenie ochrony dziedzictwa narodowego i sakralnego. Projekt stanowi hołd dla polskiego dziedzictwa i przypomnienie o roli, jaką odgrywało to dzieło w historii kultury naszego kraju.

9. Fabio Fabbrizzi PhD, Andrea Ricci PhD

Ponowne wykorzystanie świętej przestrzeni

Budynki kultu, które przetrwały do naszych czasów, są prawie bez wyjątku, efektem procesów transformacyjnych. Te pokazują, że w przeszłości nie istniały żadne nabożne obawy przed dostosowaniem przestrzeni sakralnej do form materialnych i symbolicznych, uważanych za odpowiednie do reprezentowania nowych potrzeb świata w nieustannej ewolucji. Za pomocą „brutalnych” zestawień lub wyrafinowanych adnotacji istniejącego tekstu, projekt ten „wynałazł” przestrzeń świętą, badając w ten sposób wiele aspektów tej wyższej jedności przestrzeni, która - ponad wszelkimi różnicami w „stylu” - objawia się jako konstrukcja nowych, zawsze tymczasowych komponentów równowagi między różnymi napięciami. Jeśli prawdą jest, że architektura odnawia się poprzez zdolność konstruowania „nowych dyskursów” za pomocą tego, co Horacy nazywa słowami już znanymi - to oczywiste jest, że w przypadku przekształcania miejsc kultu, wybory projektowe związane z nową przestrzennością (nigdy nieoddzielone od pewnego komponentu etycznego) dotyczą przede wszystkim operacyjnych sposobów, w jakie różne komponenty materiałów formalnych/figuratywnych odnoszą się do siebie. Odnoszą się do siebie czasami poszukując możliwych integracji w kontaminacji języków, czasami dopuszczając nieprawdopodobne i stymulujące współistnienia, czasami po prostu zaznaczając dystans. Spojrzenie na historię architektury bez uwarunkowań, a wręcz z pełną świadomością własnego dystansu do przeszłości, stwarza możliwość ponownego wprowadzenia jej wspomnień do obiegu, ponownego wynalezienia starożytnej przestrzenności w coraz to nowych formalnych rezultatach. W tej perspektywie liczne okazje do eksperymentów projektowych (konkursy i prace badawcze), w ramach których temat transformacji lub ponownego wykorzystania przestrzeni sakralnej stał się przedmiotem badań, począwszy od interwencji w postaci adaptacji liturgicznej, gdy budynek pozostaje w swoim pierwotnym przeznaczeniu, aż po radykalną transformację budynków, które stały się nieodpowiednie do tego celu lub cechują się przestarzałością i wielowiekowym porzuceniem.

10. dr nauk humanistycznych Bożena Grabowska

Od Marienkirche w Landsbergu do katedry Najświętszej Marii Panny w Gorzowie Wlkp.

W 1945 roku Gorzów Wielkopolski został ustanowiony stolicą tutejszej diecezji. W związku z tym konieczne było wybranie kościoła, który mógłby pełnić funkcję katedry. Wybór padł na protestancki wówczas Marienkirche, dawny gotycki miejski kościół parafialny. Celem prezentacji jest przedstawienie transformacji kościoła protestanckiego w katolicką katedrę.

11. dr inż. arch. Elżbieta Grodzka, dr inż. arch. Aleksandra Marcinów

Historia przekształceń kościoła franciszkańskiego w Żaganiu w świetle najnowszych badań architektonicznych

Prezentujemy wyniki pionierskich badań przeprowadzonych w dawnym kościele franciszkańskim w Żaganiu - mieście położonym w południowo-zachodniej Polsce, w pobliżu granicy z Niemcami. W prezentacji omówiono architekturę kościoła oraz przeanalizowano wzmianki źródłowe dotyczące klasztoru. Podstawą rozważań są przeprowadzone badania architektoniczne, obejmujące analizę technologii budowy, materiału budowlanego i detalu architektonicznego, a także studia ikonograficzne. Prace miały na celu wyodrębnienie głównych faz przekształceń budowli. Badania pozwoliły na wyodrębnienie najstarszego gotyckiego kościoła, datowanego na drugą połowę XIII wieku oraz określenie zakresu jego przekształceń w okresie od średniowiecza do końca XVI wieku. W podsumowaniu podkreślono wyjątkowość świątyni na tle innych kościołów konwentualnych, co potwierdza zastosowanie w prezbiterium i korpusie sklepień kryształowych i sieciowych.

12. mgr inż. arch. Franciszek Hackemer

Ciąg katastrof - zarys historii przeobrażeń kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu

Kościół św. Elżbiety we Wrocławiu stanowi jeden z najważniejszych obiektów architektury sakralnej w mieście. Jego znana historia sięga ok. 800 lat wstecz, do pierwszej połowy XIII wieku. W tym czasie świątynia ulegała licznym przebudowom, rozbudowom oraz - być może przede wszystkim - katastrofom budowlanym. Ślady tych przeobrażeń zostały zapisane w murach obiektu, a ich odczytanie stanowiło przedmiot badań stratygraficznych prowadzonych w latach 2021-2024. Referat podsumowuje te działania przedstawiając w skrócie historię kolejnych przeobrażeń kościoła, z naciskiem na kolejne katastrofy budowlane, ich przyczyny oraz efekty.

13. dr inż. arch. Alicja Hoyenski

Przeobrażenia architektury kościoła św. Wincentego i św. Jakuba we Wrocławiu

Niniejszy referat stanowi podsumowanie najnowszych badań kościoła św. Wincentego i św. Jakuba, które były prowadzone w latach 2017–2022. Ich głównym celem była próba weryfikacji dotychczasowych poglądów na temat przeobrażeń architektury świątyni, jej cech formalnych i technologicznych oraz chronologii. Cezurę czasową rozpoczynają pierwsze działania związane z początkiem XIII wieku i fundacjami księcia Henryka Pobożnego i jego małżonki księżnej Anny, kończą zaś najnowsze (do 2021 r.) prace remontowe oraz projekty koncepcyjne. W czasie badań posłużono się metodami klasycznymi, porównawczymi, typologicznymi oraz synchroniczno-historycznymi. Sięgnięto także po najnowsze cyfrowe narzędzia dokumentacyjne. W ich wyniku powstało opracowanie złożone z dwóch części. Pierwszej - tekstowej, stanowiącej opis badań oraz drugiej - prezentacji dokumentacji badań ze zbiorami: ikonografii, fotografii archiwalnych oraz pomiarami, fotografiami i rysunkami autorki. W efekcie badań autorka zaproponowała polemikę z ustaleniami dotychczasowych badaczy. Za pierwszą fazę budowlaną uznano pozostałości kościoła św. Jakuba zbudowanego w latach 1214(?)–1234 i pełniącego wówczas funkcję książęcego kościoła grzebalnego. W toku badań zostało wydzielonych dziesięć głównych faz budowlanych, uwzględniających zmiany zarządców obiektu od początku jego istnienia do czasów współczesnych. Datowanie zamyka określenie zakresu prac wykonanych w latach 1945–2022, polegających na odbudowie i konserwacjach kościoła.

14. dr hab., prof. UW R. Romuald Kaczmarek

Wejście zachodnie katedry wrocławskiej w 1 połowie XIV w.

Korpus katedry św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu rozpoczęto budować między końcem XIII a początkami następnego stulecia. Zgodnie przyjmuje się, że dolna kondygnacja pary zachodnich wież pochodzi z tego czasu. Jak mogła wyglądać koncepcja wejścia głównego między wieżami w tym czasie i czy została zrealizowana? W połowie XV wieku portal poprzedzono okazałym portykiem, w którym wykorzystano różne starsze detale architektoniczne i rzeźbiarskie. Usunięto przy tym jakąś starszą formę oprawy wejścia. Co i jakie elementy można łączyć ze starszym lub pierwotnym (?) założeniem portalowym? Celem wystąpienia będzie hipotetyczna rekonstrukcja pierwszego założenia portalowego gotyckiej katedry wrocławskiej.

15. dr inż. arch. Rafał Karnicki

Katedra w Gorzowie Wielkopolskim. Badania, projekt, realizacja

Katedra p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gorzowie Wielkopolskim jest jednym z najważniejszych zabytków sakralnych regionu, łączy w sobie bogatą historię i wyzwania współczesnej konserwacji. Przedstawiony zostanie proces opracowania projektów renowacji świątyni uwzględniający zarówno analizy historyczne, jak i decyzje projektowe wynikające z odkryć konserwatorskich. Omówione zostaną kluczowe aspekty badań architektonicznych, zastosowane metody wspomagające opracowanie dokumentacji oraz decyzje, które wpłynęły na finalny kształt prac. Prezentacja ukaże, w jaki sposób podejście zespołu – łączącego badania nad substancją zabytkową z praktyką projektową – pozwoliło na wydobycie walorów obiektu przy jednoczesnym uwzględnianiu współczesnych wymagań użytkowych i technicznych.

16. dr inż. arch. Piotr Kmiecik

Wschodnie zaplecze katedry – między sacrum a codziennością. Wyniki badań archeologiczno - architektonicznych

W 2022 roku przeprowadzono badania archeologiczno - architektoniczne na wschodnim zapleczu katedry wrocławskiej w związku z modernizacją infrastruktury technicznej. Mimo ograniczonego zakresu prac dokonano kilku znaczących odkryć pozwalających pogłębić wiedzę na temat terenu położonego po wschodniej stronie katedry i przekształceń urbanistycznych tej części Ostrowa Tumskiego. Niniejsze wystąpienie prezentuje wyniki badań terenowych poszerzone o próbę ich analizy w oparciu o przeprowadzone analizy, dostępną literaturę i wyniki kwerendy archiwalnej.

17. prof. dr hab. arch. Yuriy Kryvoruchko

Architektura nowych katedr w Ukrainie

Ukraina wyróżnia się różnorodnością wiarowyznań i religii. Na dzień 1 stycznia 2021 r. w Ukrainie działało ponad 100 wyznań: 37 049 organizacji religijnych i 30 245 obiektów sakralnych, z czego 4173 to zabytki architektury. Dominującymi religiami w Ukrainie są prawosławie i greko-katolicyzm. Kościół Prawosławny Ukrainy (KPU) otrzymał Tomos w 2019 roku. W kraju działa 45 diecezji, 8500 wspólnot i 4652 cerkwi (1318 wybudowano po 1989 roku). Ukraiński Cerkiew Greckokatolicka składa się z 25 diecezji, 3500 parafii i 3326 cerkwi (starych i nowo wybudowanych). Trzy okresy walki o niepodległość i państwowość w Ukrainie: Ruś Kijowska, Hetmanat Kozacki, walki o państwowość na początku XX wieku ukształtowały trzy systemy – archetypy ukraińskiej architektury cerkiewnej – epoka książęca, barok ukraiński (mazepiński, kozacki) i styl narodowy (koniec XIX – początek XX w.). Cześć, jaką otaczane są te wizerunki, wynika z ich wysokich walorów duchowych i estetycznych, rodzimego charakteru oraz roli, jaką odgrywają nie tylko w samoidentyfikacji architektury, ale także w afirmacji narodu. Oprócz trzech kierunków współczesnego budownictwa cerkiewnego w Ukrainie, czerpiących twórczą energię ze źródeł książęcych, kozackich i narodowotwórczych, rozwijają się poszukiwania uniwersalnych form wyrażania sacrum, znaczeń międzyreligijnych oraz intuicyjne poszukiwania twórcze autorów współczesnej architektury cerkiewnej. Droga ta jest pod wieloma względami zgodna z dążeniem do budowania nowoczesnej świątyni na Zachodzie, opartej na wytycznych Soboru Watykańskiego II. Dla współczesnych tendencji w ukraińskiej architekturze sakralnej, a zwłaszcza w katedrach, istotne jest charakterystyczne i ważne poczucie tradycji, jej głębokie źródła i rodzimy charakter tradycyjnej architektury sakralnej w Ukrainie.

18. Prof. Dr.-Ing. Piotr Kuroczyński, mgr inż. arch. Jakub Franczuk

Utracone Genius Loci, Problemy Doświadczenia Zmysłów w Wirtualnej Rekonstrukcji Synagogi w Wołpie

Niniejszy artykuł bada wirtualną rekonstrukcję utraconej drewnianej synagogi w Wołpie, podkreślając wzajemne oddziaływanie przestrzeni, percepcji zmysłowej i pamięci historycznej. Nasze badanie koncentruje się na problemach i ograniczeniach wirtualnej reprezentacji niematerialnych cech genius loci synagogi oraz na tym, w jaki sposób symulacja światła, dźwięku, materialności i rytualnych ruchów mogła ukształtować doświadczenie tej przestrzeni. Głównym aspektem badań jest wielozmysłowa analiza i symulacja środowiska synagogi. Modelowanie akustyczne odtwarza, w jaki sposób modlitwa i zbiorowe dźwięki rezonowały w drewnianej konstrukcji. Jednocześnie zaawansowane symulacje oświetlenia odtwarzają historyczne warunki oświetleniowe, odzwierciedlając ruch naturalnego i sztucznego światła w jej wnętrzu. Oprócz analiz technicznych, nasz artykuł wskazuje na aspekty, które zostały utracone i czy cyfrowa wizualizacja historii może odwzorować wrażenia dotykowe, takie jak materialność i zapach. Ostatecznie, niniejszy artykuł podkreśla potencjał wirtualnych rekonstrukcji nie tylko jako narzędzi do badań architektonicznych, ale także jako nośników pamięci kulturowej. Projekt podkreśla, w jaki sposób humanistyka cyfrowa, technologie gier i interdyscyplinarna współpraca mogą wspólnie przyczynić się do zachowania genius loci utraconych przestrzeni sakralnych, oferując nowe sposoby doświadczania, interpretowania i łączenia się z dziedzictwem kulturowym.

19. dr Bartłomiej Kuźnik

Katedry Francji i ich teksty. Dynamika dyskursu

Katedra jako tekst kultury rezonuje od wieków w kolejnych pokoleniach. Reagują one na treści zawarte w jej bryle, we wnętrzu i zewnątrz, w lokalizacji i w samych motywach wznoszenia. Wpisana w liczne konteksty wciąż prezentuje swoje przesłanie złożone w niej przez fundatorów i budowniczych. Niesiona przez katedrę narracja wchodzi ze społeczeństwami w dialog, debatę, a nawet w spór i konflikt. Wystąpienie ma na celu ukazanie powyższych interakcji na przykładzie wybranych katedr Francji, od najstarszych po współczesne, m.in.: Albi, Amiens, Auxerre, Beauvais, Chartres, Créteil, Dax, Notre-Dame de Paris, Reims, Saint Denis, Strasbourg. Ukaże je jako punkty scalające, uświęcające i kształtujące ludzi, ale także jako znaki podziału, oporu, a nawet jako adresatki agresji. Będzie próbą określenia rodzaju i stopnia oddziaływania tekstu katedry oraz jego klarowności dla nadchodzących pokoleń? Tak ogrom katedralnych brył, jak i ich detale, mają ukazać potencjał perswazji tych budowli, a przez to, wzmocnić dyskusję nad odczytywaniem tej lektury przez współczesnych, dyskusję nad tym, na ile człowiek XXI wieku może wejść z nimi w dialog, a nawet ingerować w sam tekst, którego są strażnikami.

20. dr Beata Kwiatkowska-Kopka

Rezerваты archeologiczno architektoniczne -prezentacja obiektów sakralnych(Wawel rotunda NMP, Jędrzejów kościół przedcysterski

Autor podejmuje refleksje nad istotą naukowych badań , ochrony i prezentacji obiektów sakralnych jako rezerwatów archeologiczno- architektonicznych. Jako przykłady wybrane zostały dwa obiekty znajdujące się na wzgórzu wawelskim i w obrębie klasztoru cystersów w Jędrzejowie. W roku 1918 A. Szyszko - Bohusz odsłonił i szczegółowo zbadał relikty rotundy, którą identyfikował jako wspomniany przez Janą Długosza kościół, noszący od czasów Kazimierza Wielkiego wezwani św. Feliksa i Adaukta (NMP).Przedmiotem uwag autorki jest sposób w jaki architekt zdecydował się udostępnić ten historyczny obiekt publiczności tworząc pierwszy archeologiczno - architektoniczny rezerwat na Wawelu. Prace archeologiczno architektoniczne w obrębie klasztoru w Jędrzejowie(najstarszej placówki cystersów w Małopolsce) przez wiele lat stanowiły integralny element wszystkich przedsięwzięć o charakterze budowlano- konserwatorskim. Tematem wystąpienia są powyżej wspomniane zagadnienia w kontekście udostępnienia archeologiczno-architektonicznego rezerwatu w pobliżu wieży kościoła przedcysterskiego i bazyliki konwentalnej.

21. prof. inż. arch. Romuald Loegler

Sacrum piękna pustych przestrzeni architektury minimum

Sacrum i profanum to opozycja często pojawiająca się w sztuce - dwie odrębne strefy rzeczywistości - trudne do zwerbalizowania. Czy są możliwe do wykreowania architektoniczną formą? Sacrum to sfera świętości, wszystko co przynależy do duchowej , nadprzyrodzonej sfery życia człowieka. Powstaje z ludzkiego wydzielenia, świadomości, samouprzedmiotowania kategoryzacji. W kościele , ten ludzki pierwiastek zrastać się winien z Boskim, tworząc jedną złożoną rzeczywistość : wewnętrznego zjednoczenia wspólnoty i całego rodzaju ludzkiego z Bogiem. Doznanie sacrum w architektonicznej przestrzeni , tego specyficznego stanu ducha pojedynczej osoby lub wspólnoty to rezultat oddziaływania przestrzeni w skojarzeniu z tym co zostało wypowiedziane przy ołtarzu. Potwierdzony współcześnie fakt zaniku autentycznie prawdziwych potrzeb afirmacji życia duchowego i religijnych przekonań , wolnych od makiawelicznego użycia, sygnalizuje potrzebę wznoszenia architektury kościołów jako symbolu „języka sakralnego pierwiastka”, zrozumiałego i skutecznego elementu nowej ewangelizacji w miejscach kultu religijnego. Odpowiedzią na postawione wyżej pytanie może być architektoniczna forma , w której zakodowany jest ów „sakralny pierwiastek” wyrażający się przede wszystkim prostotą , , skalą , proporcją , światłem, geometrią, ładem i harmonią formy wewnętrznej struktury przestrzeni , cechami wpisanymi w pryncypia architektury minimum ,architektury, której nieskomplikowane piękno pustych przestrzeni otaczającej zgromadzonych we współczesnym kościele ,tworzy silne poczucie duchowości.

22. mgr inż. arch. Joanna Leonowicz

Neratov- różne aspekty rewaloryzacji i rewitalizacji

Przedmiotem wystąpienia będzie prezentacja historii rewitalizacji w czeskim Neratovie jako przykładu skutecznego planowania i przeprowadzenia rewaloryzacji dziedzictwa, zarówno materialnego jak i niematerialnego. Niewielka, od wieków zamieszkała przez Niemców wieś w Górach Orlickich, wyróżniała się okazałym barokowym kościołem, który gromadził tłumy pielgrzymów. W maju 1945 roku kościół ucierpiał w pożarze wywołanym przez Armię Czerwoną, niedługo potem mieszkańców wysiedlono. Okolica opustoszała na kilkadziesiąt lat, świątynia stopniowo popadała w ruinę. Pod koniec lat 80tych całkowite zniknięcie wsi z map wydawało się kwestią czasu. Pojawienie się tu księdza Josefa Suchára, który wierzył w możliwość odbudowy kościoła i przywrócenia tu życia stało się początkiem nowego rozdziału. Pomysł na rewitalizację okazał się skuteczny. Dziś odnowiona świątynia przyciąga wiernych i turystów zaciekawionych jej architekturą, wieś wraz z regionem odżyła i stała się domem i miejscem pracy dla kilkuset osób potrzebujących wsparcia, czy to z powodu niepełnosprawności czy innych trudności. Stale rozkwitają tu nowe inicjatywy, kulturalne, społeczne czy gospodarcze. Rewaloryzacja dziedzictwa i miejscowości stanowią bogate źródło inspiracji dla planowania podobnych procesów w innych miejscach.

23. dr hab. inż. arch., prof. PWR Bogna Ludwig

Święte Świątyni. Dwa programy architektoniczne chórów z ołtarzem Najświętszego Sakramentu w śląskich kościołach potrydenckich zakonów kapucynów i jezuitów

Analizując zachowane przykłady i informacje ikonograficzne na temat kościołów wzniesionych w końcu XVII i XVIII w. przez zakony jezuitów i kapucynów na terenie diecezji wrocławskiej, można zaobserwować istnienie dwóch odrębnych koncepcji na struktury architektoniczne prezbiterium kościelnego. Wskazywały odmienne wzorce – starotestamentowy i wczesnochrześcijański. Jedną z nich, przedstawioną przez Antonia da Pordenone we wskazówkach przy wyborze lokalizacji oraz zasadach wznoszenia klasztorów i świątyni kapucyńskich, opierała się ściśle o symbolikę miar i proporcji. Druga, wiązana z wytycznymi Karola Boromeusza w zakresie projektowania kościołów, kreśliła charakter wymaganych efektów – dostojęstwa i splendoru w duchu theatrum sacrum, posługując się rozpoznawalnymi wzorcami, opartymi na tradycji. Zwykle wskazuje się na jednorodny sposób projektowania wnętrz kościelnych po soborze trydenckim, wykorzystujący tzw. wzorzec „Il Gesù”, ma to swoje uzasadnienie w licznych zachowanych przykładach. Warto jednak zauważyć, że nie było to jedyne zaproponowane rozwiązanie. Wskazując inną możliwą drogę, można odnaleźć uzasadnienie dlaczego ta druga znalazła decydujący oddźwięk.

24. Cecilia Maria Roberta Luschi PhD, Alessandra Vezii PhD, Marta Zerbini PhD

Starożytna praktyka ponownego wykorzystania. Od rzymskiego wirydarza do średniowiecznego kościoła w starym Aszkelonie (Izrael)

Bizantyjski kościół św. Marii w Viridis z baptysterium znajduje się w najwyższym punkcie starożytnego miasta Aszkelon (Izrael). Kościół zbudowano bezpośrednio przy murach miejskich, w pobliżu głównej bramy miasta. Kościół bizantyjski wykazuje znaczące nieścisłości architektoniczne i rytualne. Po pierwsze, umiejscowienie i konfiguracja chrzcielnicy odbiegają od przyjętych konwencji rytuału chrześcijańskiego. W szczególności chrzcielnica, niezależnie od tego, czy jest z wodą źródlaną, czy nie, nie może być umieszczona przed ołtarzem, w którym odbywa się celebrowanie, ponieważ chrzest jest obrzędem inicjacji chrześcijańskiej i ma być przeprowadzany poza kościołem. Drugi problem wiąże się z obecnością wypukłej, wielopłatowej misy z białego marmuru, która wpisuje się w klasyczny styl i kształt dekoracji. Misja AskGate (włoska misja archeologiczna MAECI) przeprowadziła badania i dogłębne analizy w celu rozwiązania problemu kompozycji, który sam w sobie był nietypowy dla określenia przestrzeni kościelnej. Wykopiska, badania geodezyjne i trójwymiarowe modele ujawniły obecność rzymskiego wirydarza, czyli ogrodu wewnątrz budynku, który składał się z co najmniej dwóch tarasów na podium z bocznymi schodami. Wiridarium zbudowano jako otwartą przestrzeń naprzeciwko eksedry, która służyła do zbierania wody i odprowadzania jej do marmurowego zbiornika za pomocą przewodu. Ten typ konstrukcji był obecny w wielu budynkach mieszkalnych zarówno w Herculanium, jak i w Pompejach i był oznaką wysokiego statusu społecznego. W okresie średniowiecza, po podboju Aszkelonu, krzyżowcy przekształcili istniejący ogród pałacowy z eksedrą w zamkniętą przestrzeń o funkcji kościoła, przekształcając eksedrę w absydę. Średniowieczny kościół zdobną absydą przedstawiającą Ojców Kościoła, a dwa pastorały wyrzeźbiono bezpośrednio w starożytnym murze. Chrześcijaństwo przywłaszczyło sobie język pogański i przekształciło go w język chrześcijański.

25. prof. dr hab. Jadwiga Łukasiewicz

Problematyka konserwatorska posadzek w zabytkach sakralnych: teoria i praktyka

Posadzki w przeszłości i obecnie pełnią przede wszystkim funkcję użytkową ale równie ważną funkcję

dekoracyjną. Na przestrzeni wieków zmieniał się w sposób istotny materiał, z którego były wykonane, ale zawsze dbano o jego wyjątkową jakość i estetykę. Stąd już bardzo wczesne płytki ceramiczne były wykonywane ze starannie przygotowanej masy ceramicznej, charakteryzującej się dużą jednorodnością materii. Często były dekorowane poprzez rytowanie i polewane wielobarwnymi glazurami. W późniejszym czasie pojawiają się różnej budowy materiały kamienne a na przełomie XIX i XX w. szlachetne wyprawy o spoiwie cementowym, m.in. lastriko. Przełom XX i XXI w. niestety zapisze się w historii budownictwa nagminną wymianą historycznych posadzek na nowe, często granitowe i marmurowe, co wiąże się m.in. z wprowadzaniem do kościołów ogrzewania podłogowego. W referacie przedstawione zostaną przykłady historycznych posadzek, teoretyczne zasady ich konserwacji oraz praktycznych rozwiązań.

26. dr inż. arch. Zygmunt Łuniewicz

O nowożytnych hełmach wrocławskiej katedry

Zwieńczenia wież wrocławskiego kościoła katedralnego należą do najdokładniej omawianych hełmów na Śląsku. Sytuacja ta nie dotyczy jednak dwóch hełmów określanych jako „renesansowe” oraz bliżej nierozpoznanego w literaturze kopulastego dachu na kaplicy św. Jana Chrzyciela (kaplicy Jana V Turzo). Zaproponowany referat ma za zadanie uzupełnić istniejącą w badaniach lukę. Problematyka hełmów katedry zostanie przedstawiona ze szczególnym uwzględnieniem chronologii przemian zwieńczeń, ich form, analogii i powiązań ze współczesnymi realizacjami na Śląsku, wreszcie podjęta zostanie próba określenia ich wyrazu ideowego. Omówione zostaną poszczególne elementy hełmów: ich trójkondygnacyjna struktura, bezokienne tambury, wieniec szczytów i iglice. Przedstawiona zostanie także nowa próba rekonstrukcji form hełmów. Osobno omówiony zostanie także wątek dyskusji odbudowy hełmów z przełomu lat 80. i 90. XX w., rozpatrywany dotąd w publikacjach przede wszystkim z perspektywy zrealizowanego wariantu form nawiązujących do średniowiecznych.

27. prof. dr hab. arch. Ewa Łużyńska

Katedry w Pelplinie i Świdnicy – przykłady recyklingu funkcjonalnego

Przedmiotem opracowania są dwa kościoły, które pierwotnie nie były świątyniami biskupimi. Jednym z nich jest dawny kościół opactwa cysterskiego w Pelplinie- klasztoru ufundowanego w latach 70.XIII wieku i położonego w północnej Polsce. Kościół stał się katedrą w 1824 roku. Drugim przykładem jest budowana od około połowy XIII wieku fara w Świdnicy, mieście w południowej Polsce. Świątynią biskupią stała się w 2004 roku. Podstawą opracowania są badania architektoniczne prowadzone przez autorkę z zespołami utworzonymi przy Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Badania w Pelplinie trwały w latach 2004-2012, a w Świdnicy są prowadzone od 2016 roku. Analizowane były przeobrażenia architektoniczne od powstania do czasów obecnych. Wykonywano dokumentację i pomiary cyfrowe, modelowanie i skanowanie 3D, badania stratygraficzne, datowanie, rekonstrukcje w formacie 2Di 3D z wykorzystaniem narzędzi (IT).

28. dr inż. arch. Maciej Małachowicz

Najstarsze relikty murowanych budowli w katedrze wrocławskiej (X-XII wiek)

Obecna katedra wrocławska stanowi w istocie piątą budowlę w tym miejscu. Referat ma na celu podsumowanie stanu wiedzy o znanych relikwach poprzednich obiektów. Skupia się na pierwszym, przedromańskim kościele z wieku X, pierwszej katedrze z ok. 1000 roku oraz dwóch katedrach romańskich (XI i XII w.).

29. prof. dr hab. inż. arch. Piotr Marciniak, mgr inż. arch. Julia Jura, mgr inż. arch. Karol Argasiński

Metafizyka i matematyka. Architektura kościoła pw. Miłosierdzia Bożego w Kaliszu

W Kaliszu po wielu latach starań powstał nowy budynek kościoła pw. Miłosierdzia Bożego w Kaliszu. To bez wątpienia jeden z najbardziej niezwykłych, wizjonerskich obiektów sakralnych w Polsce. Budynek jest przykładem nie tylko wyjątkowej formy i prekursorskich rozwiązań architektonicznych oraz konstrukcyjnych, ale także przykładem niezwyklej determinacji jego inwestorów i autorów, mających na celu ukończenie realizacji. Oryginalną formę kościoła oparto o matematyczną strukturę paraboloidy hiperbolicznej nazywanej hyparą, którą można opisać za pomocą równania. Widać to także w rysunkach i obliczeniach prof. Edwarda Otto, który zajął się matematyczną stroną projektu. Ta czysta forma jest tym, o czym wspominał także budowniczy kościoła – ks. Roman Wiliński, odwołujący się do określenia rozwiązań architektonicznych rozumianych jako „matematyka na służbie piękna”. Świadczyć to może również o podobnym, teologicznym postrzeganiu wymiaru świątyni. Poza badaniami architektonicznymi dotyczącymi substancji materialnej, opracowane zostało również studium historyczno-konserwatorskie, przeprowadzone w oparciu o materiały archiwalne. Ich lektura daje obraz trudności z jakimi przyszło mierzyć się inwestorowi oraz architektom w kolejnych latach. To studium przypadku pozwala zrozumieć mechanizmy, które wykorzystywały władze komunistyczne, aby zablokować lub spowolnić niezależne od nich inicjatywy budowlane. Co więcej są dowodem opresyjności władz PRL różnego szczebla oraz przykładem ograniczania swobodnego rozwoju rodzimej kultury architektonicznej. Celem wystąpienia jest pokazanie historii budowy kościoła, występujących problemów technicznych, uzyskanych efektów architektonicznych, a także wskazanie miejsca kościoła na tle innych realizacji tamtych czasów.

30. Dr Tobias Möllmer

Tradycyjne rzemiosło kontra innowacyjna technologia budowlana: Budowniczy masywu katedry w Strasburgu Johann Knauth między historyzmem a nowoczesnością

Ostatni niemiecki budowniczy katedry w Strasburgu uważany jest za zbawcę gotyku ze względu na renowację fundamentów słynnej wieży katedralnej, którą zainicjował. W pewnym sensie można go jednak postrzegać również jako jej dopełnienie: dodał małą kruchtę po północnej stronie, która do dziś pozostaje ostatnim przedłużeniem katedry. Prace budowlane, które przeprowadzono z największym możliwym szacunkiem dla historycznego budynku i przy użyciu odrodzonych tradycyjnych technik rzemieślniczych, poprzedziły szeroko zakrojone badania stylistyczne zabytku sakralnego: Knauth chciał kontynuować budowę katedry, rozbudowując kruchtę w oparciu o jej architekturę. Podczas gdy udowodnił, że jest zdolnym historykiem w tym zadaniu, kilka lat później musiał użyć najnowocześniejszych technik i materiałów budowlanych, aby zastąpić obniżone fundamenty wewnętrznego filaru 142-metrowej wieży północnej i tym samym zapobiec zawaleniu się tego symbolu Strasburga i Alzacji. Przed rozpoczęciem prac konieczne było wykonanie żelbetowej ściany szczelnej w celu zabezpieczenia wykopu. Dopiero wtedy można było przystąpić do tymczasowego obudowania filaru, przeniesienia obciążeń na tę konstrukcję nośną i wymiany uszkodzonych średniowiecznych fundamentów. Oprócz żelbetu zastosowano inne nowoczesne techniki, takie jak młoty pneumatyczne i prasy hydrauliczne. Renowacja rozpoczęła się w 1907 r. podczas niemieckiej okupacji Alzacji-Lotaryngii, została wstrzymana z powodu I wojny światowej i mogła zostać ukończona dopiero w 1926 r. po powrocie Alzacji do Francji. Kruchta północna jest doskonałym przykładem wysokiej jakości rzemiosła niemieckich łóż murarskich, które odrodziły się po ukończeniu katedry w Kolonii. Z drugiej strony, renowacja fundamentów jest syntezą francuskich, niemieckich i szwajcarskich innowacji w technologii budowlanej, a tym samym typową europejską historią sukcesu.

31. ks. dr Michał Mraczek

"Design for security" jako wyzwanie w zabytkowych katedrach i kościołach

Miejsca sprawowania kultu religijnego oraz zgromadzenia religijne coraz częściej są narażone na ataki ze względu na ich łatwą dostępność, stosowanie ograniczonej liczby środków bezpieczeństwa oraz gromadzenie dużej ilości uczestników w jednym czasie. Poziom bezpieczeństwa można podnieść dzięki współpracy użytkowników obiektów, a służbami publicznymi oraz specjalistami ds. bezpieczeństwa oraz poprzez zwiększanie świadomości społecznej - przede wszystkim duchowieństwa i wiernych. Zabytkowy charakter obiektów sakralnych często utrudnia zapewnienie współczesnych standardów dotyczących bezpieczeństwa w jego różnych wymiarach. Specyfika obiektu historycznego i wynikającego z tego uwarunkowania komplikują nierzadko również szybką ewakuację czy znalezienie alternatywnej drogi ucieczki. Podczas prezentacji przedstawione zostaną najważniejsze wskazania i możliwości rozwiązywania problemów zapewnienia bezpieczeństwa w zabytkowych obiektach sakralnych, które zostały opracowane podczas realizacji projektów (SHIELD, PROSPERES, VIRTUOUS) finansowanych przez Komisję Europejską w ramach programu "Horyzont Europa", a w których uczestnikiem konsorcjów badawczych była "Fundacja Obserwatorium Społeczne".

32. mgr Piotr Oleś

Interdyscyplinarne sacrum. Kościół Pamięci Gustawa Adolfa we Wrocławiu jako dzieło różnorodne. Idea i przemiany

Stale rosnąca liczba ludności, spowodowała, że wraz z zakończeniem I wojny światowej, Wrocław stanął w obliczu kryzysu przeludnienia. Kompleksowy plan urbanistyczny Maxa Berga z 1924 roku, przewidywał powstanie na obrzeżach miasta nowoczesnych osiedli. Ich funkcjonalność zakładała dostępność mieszkańców do podstawowych usług kulturalno – edukacyjnych również w zakresie religijnym. Jednym z takich osiedli było Sępolno, powstałe w latach 1919 – 1935 we wschodniej części miasta. W centrum założenia przewidziano miejsce dla kościoła ewangelickiego wraz z rozbudowanym zapleczem parafialnym. Konkurs związany z budową kościoła Pamięci Gustawa Adolfa rozstrzygnięto w styczniu 1932 roku. Wygrał projekt Alberta Kemptera, w którym zgodnie z oczekiwaniami, kościół miał pełnić rolę centrum parafialnego i kulturalnego, integrującego lokalną społeczność. Po wojnie częściowo zniszczony i przebudowany kościół stał się siedzibą kina oraz lokalnym domem kultury i pomimo zmiany swej funkcji pozostał wyraźnym integratorem społecznym osiedla. Zmiany, dokonane w strukturze zewnętrznej i wewnątrz budowli, a także zniszczenie i rozproszenie wyposażenia, zatępiły pierwotny charakter kościoła, który po ponownym przekazaniu w użytkowanie wspólnocie protestanckiej bardzo powoli odzyskuje swój dawny charakter. Wrocławski kościół Pamięci Gustawa Adolfa, to awangardowy przykład budowli interdyscyplinarnej – lokalnego integratora społecznego, pozostającej w stałym dialogu pomiędzy sferą religijną i światem, niezależnie od pełnionej funkcji. Budowla pozostaje aktualnie wyzwaniem dla architektów i konserwatorów. Wystąpienie ma również na celu wskazanie nowych kierunków rozwoju i redefinicji funkcji społecznej kościoła jako centrum integracji lokalnych grup mieszkańców.

33. mgr lic. Michał Petka

Kościół katedralny jako architektoniczny wyraz władzy biskupiej w XXI w.

Wystąpienie ma na celu ukazanie znaczenia odpowiedniej aranżacji liturgicznej przestrzeni w kościołach katedralnych w XXI w. Wyjaśniona zostanie symbolika poszczególnych elementów architektury oraz wyposażenia kościoła katedralnego, przez które wyraża się władza biskupia w liturgii. Spojrzenie na tę problematykę nastąpi przez pryzmat owoców liturgicznej refleksji czasów współczesnych, biorąc również pod uwagę mentalność społeczną XXI w. w wybranych krajach.

34. prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Piwek

Oliwski kościół zakonny świątynią parafialną i biskupią

W dziejach budowy katedr, najważniejszych obiektów sakralnych w diecezjach, czasami zdarzały się przypadki szczególne. Kościołem związanym bezpośrednio z działalnością religijną biskupa z różnych przyczyn mogły stać się świątynie parafialne czy też zakonne. Były one wówczas pod względem architektonicznym i wystroju przystosowane do nieco odmiennego sposobu użytkowania. Przypadek takich zmian wystąpił we wznieśionym przez cystersów, w początku XIII w. i rozbudowanym przez kolejne stulecia, oliwskim kościele. Ich zakres i cel zostały przeanalizowane w artykule i poddane ocenie.

35. dr hab. inż. arch., prof. UR Bogusław Podhalański

Kościół posoborowy - forma a liturgia

Silny trend powstawania w Polsce po transformacji ustrojowej nowych kościołów uległ stopniowemu obniżeniu. Na szczęście, w wielu przypadkach podniosła się równocześnie jakość form architektonicznych realizowanych posoborowych obiektów sakralnych i kompozycji ich bezpośredniego otoczenia. Wśród tych realizacji należy wymienić co najmniej dzieła trzech architektów: Stanisława Niemczyka, Wojciecha Pietrzyka i Jerzego Uścińowicza. Dzieła powstałe na podstawie ich projektów mają wyjątkowe znaczenie nie tylko dla współczesnej architektury, ale również dla kultury polskiej. Wynika to nie tylko z wyjątkowych rozwiązań architektonicznych, lecz również ze ścisłej współpracy z wybitnymi artystami malarzami i rzeźbiarzami, z których wystarczy wspomnieć choćby tylko Jerzego Nowosielskiego, twórcę pracującego dla chrześcijan Wschodu i Zachodu. Niestety z punktu widzenia liturgii, rozwiązania wewnątrz niektórych współczesnych obiektów innych autorów mają zauważalne niedostosowania. Pewne niezręczności kompozycyjne i niestety nieznamość reguł liturgicznych głównie wśród projektantów

wnętrz, którymi często nie byli architekci, autorzy budynków, zaowocowała błędnymi decyzjami. Ten problem jest dość istotnym i wymagającym uwagi. Podobnie kształtuje się problematyka sztuki sakralnej we wnętrzach posoborowych. W prezentacji zilustrowane zostaną zarówno bardzo pozytywne, jak i negatywne przykłady realizacji obiektów sakralnych.

36. mgr Aleksandra Podlejska

Symbol, bastion, świątynia. Duchowe i historyczne dziedzictwo kościoła św. Barbary w Bytomiu

Architektura sakralna stanowi nie tylko przestrzeń kultu, ale także nośnik idei odzwierciedlających duchowe, społeczne, a nierzadko także polityczne potrzeby danego czasu. Kościół św. Barbary w Bytomiu z lat 1928–1931, projektu Arthura Kicktona, stanowi przykład świątyni o silnym i złożonym ładunku symbolicznym. Wzniesiony na pograniczu polsko-niemieckim, w czasach napięć politycznych związanych z podziałem Górnego Śląska, stał się wyrazem zmagania, z jakimi przyszło mierzyć się państwu, Kościołowi i społeczeństwu w nowej rzeczywistości. Zwrócony forteczną fasadą w stronę Polski miał manifestować potęgę Republiki Weimarskiej i Kościoła katolickiego, które na nowo kształtowały swoją pozycję. Znaczenie świątyni wykracza jednak poza polityczną narrację. Usytuowana w regionie o skomplikowanej tożsamości i zróżnicowanej strukturze społecznej, miała odpowiadać jej potrzebom, zapewniając duchowe oparcie w trudnych czasach, jednocześnie stanowiąc wykładnię wiary. Znalazło to odzwierciedlenie w bogatym programie ikonograficznym, który zmieniał się wraz z kontekstem historycznym, niejednokrotnie ulegając reinterpretacjom. Dziś, w cieniu bardziej znanych świątyń Bytomia, kościół św. Barbary popada w zapomnienie, a jego pierwotny przekaz – zarówno jako „bastionu” ideowego, jak i miejsca sacrum uległ zatarciu. Referat analizuje złożoną historię duchowych i ideowych treści zawartych w architekturze oraz wnętrzu świątyni, która wzniesiona pod wpływem sytuacji geopolitycznej w wyniku kolejnych zmian układu sił politycznych oraz granic, przeformułowywała swoje znaczenie. Podejmuje także refleksję nad aktualnym znaczeniem kościoła i potrzebą ochrony jego dziedzictwa przed całkowitym zapomnieniem.

37. Associate Professor of Law Özden Merhaci Selin

Ochrona prawna obiektów sakralnych i historycznych na mocy prawa autorskiego i prawa dziedzictwa kulturowego

Prawo autorskie chroni prawa twórców oryginalnych dzieł, przyznając im wyłączną kontrolę nad ich wykorzystaniem. Ochrona ta wspiera kreatywność i innowacyjność. Międzynarodowe prawo autorskie, poprzez traktaty takie jak Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych, ujednoliciła tę ochronę w skali globalnej, ustanawiając minimalne standardy dla różnych dzieł twórczych, w tym dzieł literackich, muzycznych, dramatycznych, artystycznych i kinematograficznych. Konwencja Berneńska uznaje dzieła architektoniczne za wytwory artystyczne i zapewnia ich ochronę co najmniej do końca życia autora oraz przez pięćdziesiąt lat po jego śmierci. Te ramy prawne obejmują również obiekty sakralne i historyczne, chroniąc zarówno ich plany architektoniczne, jak i same ukończone konstrukcje jako dzieła chronione prawem autorskim. Choć ochrona praw autorskich zapewnia wyłączne prawa posiadaczom praw autorskich, wygaśnięcie okresów ochrony starszych dzieł oznacza, że niektóre z nich mogą nie być już w pełni chronione. Jednakże nawet po wygaśnięciu praw autorskich, prawa moralne, nieodłącznie związane z prawem autorskim, zazwyczaj nadal obowiązują. Prawa osobiste są nierozdzielnie związane z twórcą dzieła. Uważa się je za prawa osobiste, które chronią związek twórcy z jego dziełem. W ramach prezentacji omówiona zostanie ochrona prawna obiektów sakralnych i historycznych na mocy prawa autorskiego. W ramach kontroli zostaną zbadane warunki ochrony praw autorskich oraz prawa przyznane autorom, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowań w przypadku dzieł architektonicznych i artystycznych. W prezentacji zostaną następnie przeanalizowane możliwości związane ze znanym i nieznanym autorstwem tych budynków. Wreszcie, ustawa zajmie się trwałymi prawami moralnymi autora i zabezpieczeniami, jakie prawa te zapewniają obiektom sakralnym i historycznym, nawet po wygaśnięciu ochrony praw autorskich.

38. Jerzy Serafin

Outsider. Wiejski kościół parafialny w Mórkowie a architektura sakralna w XVI w. na pograniczu Wielkopolski i Śląska

Wiejska świątynia w leżącym niedaleko Leszna Mórkowie to jedna z najbardziej frapujących wiejskich budowli sakralnych, jakie powstały w Wielkopolsce pomiędzy początkiem XVI a połową XVII w. Wielokrotnie wymieniano ją w literaturze, a ostatnio znalazła ona nieco obszerniejsze omówienie w syntezie XVI- i wczesno XVII-wiecznej architektury kultowej z obszaru Wielkopolski, Kujaw i Polski środkowej. Zabytek ten ma jednak na tyle skomplikowaną historię budowlaną i na tyle oryginalną formę, iż zdecydowanie zasługuje na osobne, monograficzne przedstawienie. Proponowany referat, oparty na własnych, wstępnych badaniach architektonicznych oraz studiach historycznych, będzie miał na celu przeanalizowanie genezy form świątyni w Mórkowie. Podstawowe problemy, jakie wiążą się z historią i kształtem mórkowskiego kościoła, a na jakie położony zostanie szczególny akcent w referacie, to kwestia protestanckiego budownictwa kultowego w Wielkopolsce w dobie reformacji oraz kwestia kontynuacji późnośredniowiecznych tradycji warsztatowych i gotyckich form artystycznych po połowie XVI w.

39. Somayeh Afshariadzad, PhD candidate

Ewangelicki Kościół Pamięci w Hamedan: Studium historyczne i architektoniczne z naciskiem na konserwację

Architektura religijna historycznie służyła jako odzwierciedlenie przemian kulturowych, społecznych i ideologicznych, które często przekraczały granice geograficzne. Hamedan Evangelical Memorial Church, zbudowany na terenie amerykańskiej misji protestanckiej, która działała od połowy XIX wieku na dziedzińcu Hamedan American Hospital, jest ważnym, ale niedostatecznie zbadanym zabytkiem, który ucieleśnia zarówno wpływy architektoniczne misji, jak i lokalną adaptację. Niniejsze badania mają na celu dostarczenie kompleksowej analizy historycznej i architektonicznej kaplicy, przy jednoczesnym podjęciu wyzwań związanych z jej konserwacją w ramach teorii ochrony dziedzictwa kulturowego. Wykorzystując teorię powiązań architektonicznych (Cannizzaro, 2007) i filozofię konserwacji Ruskina (Ruskin, 1849), badanie analizuje pochodzenie, elementy projektu i techniki budowy kościoła oraz sytuuje go w szerszych dyskursach na temat kolonialnej architektury misyjnej i ochrony dziedzictwa. Niniejsze studium odnosi się do następujących kluczowych pytań badawczych: Jakie były historyczne i ideologiczne motywacje stojące za budową kościoła? Jak styl architektoniczny kaplicy ma się do współczesnych amerykańskich i europejskich projektów kościołów? Jakie są główne wyzwania związane z zachowaniem tej struktury i w jaki sposób ugruntowane teorie konserwatorskie mogą zapewnić jej zachowanie? W badaniu przyjęto podejście historyczne i opisowo-analityczne, obejmujące analizę archiwalną, badania architektoniczne i porównawcze studia przypadków. Badanie opiera się na multidyscyplinarnych ramach opartych na: Architecture Link Theory (Cannizzaro, 2007) - Ruskin's philosophy of conservation (Ruskin, 1849) - Venice Charter (ICOMOS, 1964). Badania mają charakter historyczny i opisowo-analityczny, obejmując analizę archiwalną, badania architektoniczne i porównawcze studia przypadków. Źródła pierwotne obejmują dokumenty archiwalne z rejestrów misji protestanckich, mapy historyczne i dokumenty architektoniczne na miejscu. Źródła wtórne obejmują literaturę naukową na temat architektury sakralnej, urbanistyki misyjnej i teorii konserwacji.

40. dr hab., prof. PK Klaudia Stala

Rozważania na temat ekspozycji relikwii architektury sakralnej. Z doświadczeń europejskich

Temat wystąpienia dotyczy analizy sposobów ekspozycji ruin kościołów, co do których nie podjęto decyzji o restauracji. Podstawę rozważań stanowią przywołane liczne obiekty europejskich świątyń pozostających w różnym stanie zachowania. Uwzględnione są tu zastosowane metody czysto prewencyjne polegające na działaniach konserwatorskich służących zachowaniu i powstrzymaniu procesu degradacji substancji zabytkowej, natomiast podstawowym zagadnieniem niniejszych rozważań są realizacje architektoniczne, które w zamierzeniu podnosić mają walory ekspozycyjne relikwii zachowanych obiektów oraz chronić je przed zagrożeniami w postaci czynników atmosferycznych i cywilizacyjnych. Zebrane i przedstawione przykłady są omówione w relacji do obowiązujących doktryn konserwatorskich oraz w kontekście możliwości zachowania sacrum w tego typu realizacjach. Główną, zastosowaną metodą badawczą jest analiza porównawcza i studium przypadku.

41. mgr Agata Stasińska

Plany adaptacji kościoła pw. św. Wincentego we Wrocławiu na Oddział Śląskiej Sztuki Średniowiecznej Muzeum Śląskiego we Wrocławiu (ob. MNWr)

W roku 1966 dawny kościół klasztoru franciszkanów, a następnie premonstratensów przekazany został Muzeum Śląskiemu. Zaplanowano, że w jego murach umieszczona zostanie kolekcja sztuki średniowiecznej. Wcześniej jednak konieczne było przeprowadzenie gruntownych prac budowlanych i remontowych. Należało również zaadaptować budynek do celów wystawienniczych. Trwające wiele lat prace nie przyniosły jednak oczekiwanego rezultatu, co finalnie sprawiło, że kościół św. Wincentego – zgodnie z podjętą w październiku 1994 roku decyzją Urzędu Rejonowego we Wrocławiu – przekazany został Kurii Metropolitarnej Wrocławskiej. Choć projekt stworzenia w obrębie świątyni ekspozycji śląskiej sztuki średniowiecznej nie doszedł do skutku, do dziś w Muzeum Narodowym we Wrocławiu przechowywana jest dokumentacja związana z powyższymi wówczas decyzjami. Do szczególnie interesujących materiałów należy m.in. stworzony w grudniu 1976 roku wstępny projekt rozmieszczenia zbiorów. Uwzględniał on wszystkie posiadane obiekty po ich uprzednim przygotowaniu konserwatorskim. Wspomniany plan, prócz opisu ekspozycji, zawierał również m.in. informacje o pomieszczeniach dla pracowników i zwiedzających, pracowni bibliotecznej, a nawet punkcie sprzedaży pamiątek. Zgodnie z zawartymi we wspomnianym projekcie założeniami, atutem ekspozycji we wnętrzu kościelnym ma być wykreowanie pewnej unikalnej całości estetyczno-historycznej poprzez umieszczenie w średniowiecznych murach zabytków odpowiadających im czasem powstania, a tym samym – w pewnym sensie – nawiązanie do ich pierwotnego przeznaczenia.

42. dr Mariusz Szypa

Liturgiczne uwarunkowania przestrzeni kościoła katedralnego i bazyliki mniejszej

Dokumenty Kościoła bardzo dobitnie wskazują, że wszyscy powinni wysoko cenić liturgiczne życie diecezji skupione wokół biskupa, zwłaszcza w kościele katedralnym. Sprawowane celebacje liturgiczne mają być przykładem dla całej diecezji i odznaczać się czynnym uczestnictwem ludu. Z tego względu liturgia ma zasadnicze znaczenie na etapie projektowania i dostosowywania przestrzeni tych obiektów sakralnych. Ona determinuje organizację przestrzenną budynków jej przeznaczonych. Na podobne kwestie prawodawstwo kościelne zwraca uwagę w odniesieniu do kościołów ubiegających się o tytuł bazyliki mniejszej. Istnieją jednak różnice w planowaniu układu i przestrzeni liturgicznej tych budowli, wynikające z ich zasadniczego przeznaczenia. Celem tego studium będzie porównanie zaleceń i ukazanie różnic w wymaganiach dostosowania przestrzeni celebracyjnej kościoła katedralnego i bazyliki mniejszej oraz wskazanie i wyjaśnienie ich przyczyn.

43. mgr Jan Feliks Tomczyk

Sakralny pomnik rodu. Niezwykła rzeźba architektoniczna kościoła pw. Matki Bożej Bolesnej w Nowej (gm. Bolesławiec)

Kościół filialny pw. Matki Bożej Bolesnej w Nowej (gm. Bolesławiec) wyróżnia się na tle średniowiecznych świątyń wiejskich z obszaru dawnych połączonych księstw świdnickiego i jaworskiego bogactwem kamiennej rzeźby architektonicznej, zarówno pod względem jej ilości jak i wymowy ideowej. Na zespół ten składają się obecnie cztery portale, zwornik i wsporniki sklepienia rozpiętego nad prezbiterium oraz architektonicznie ukształtowane sakrarium ścienne. Biorąc pod uwagę, iż jest to niewielki kościół wiejski, zwraca uwagę wystawność tej dekoracji (przedstawienia figuralne w tympanonach portali, głowy i popiersia na wspornikach i zworniku, tablica heraldyczna nad wejściem południowym). Jeszcze istotniejszym jej wyróżnikiem jest wyjątkowo silne zaakcentowanie roli fundatorów, poprzez ich licznie umieszczone herby (w tym w wersji pełnej, z trzymaczami) i przedstawienie pary rycerskiej jako adorantów Ukrzyżowanego w tympanonie portalu wiodącego do nawy – program ten nie ma analogii wśród zachowanych do dziś średniowiecznych świątyń o tej skali i statusie na obszarze dawnych połączonych księstw świdnickiego i jaworskiego. Zaskakujące jest więc, że w dotychczasowej literaturze rzeźba architektoniczna kościoła w Nowej nie spotkała się z należną jej uwagą i była jedynie lakonicznie wspominana. W niniejszym wystąpieniu jego autor stara się zapełnić ową lukę, analizując tę dekorację kamieniarską w kontekście jej stylistyki, powiązań warsztatowych, historii miejscowości i kościoła, zastosowanej symboliki oraz wymowy ideowej i motywacji fundatorów.

44. prof. dr hab. inż. arch. Jerzy Uścińowicz

Architektura świątyni i jej teologia na pograniczu chrześcijańskiego wschodu i zachodu

Historia religii dowodzi, że architektura świątyni miała zawsze za główną wykładnię oceny inne niż architektoniczne przesłanki. Była ona sakralna, gdy była nośnikiem „prawdy Bożej”. Tak jak święta liturgia i sztuka, stanowiła wypowiedź teologiczną, a jej źródłem była Tradycja. Tradycja jest zasadniczym kryterium wartościowania w procesie tworzenia architektury sakralnej, a świątynia jest jej wyrazem modelowym. Jej strukturalny kod sakralnych archetypów i symboli, działanie tego kryterium znamionuje. Określając ontyczny status świątyni wyznacza warunki spełnienia się jej jako tzw. sztuki sacrum. Struktury archetypowo-symboliczne stanowią do dziś żywy język religii. Są jej systemem gramatyki. Dzięki nim religia może się wypowiedzieć. Pozostają podstawą jej działania, w przechodzeniu od doświadczenia estetycznego, do doświadczenia religijnego. Praca stanowi syntetyczne przedstawienie statusu, celu i sensu istnienia kategorii Tradycji w Kościele Chrześcijańskim, w konfrontacji ze stanem świadomości i kondycją duchową współczesnej cywilizacji. Poprzez teologiczną ekspozycję prawd wiary, na poziomie komunikacji języka architektury, ukazuje ona hermeneutykę tej Tradycji i jej metodykę działania, zakodowaną w strukturach archetypowo-symbolicznych świątyni. Przedstawienie autorskich idei, projektów i realizacji świątyń, w kontekście wybranych przykładów architektury sakralnej Polski, ujawni zarówno proces transponowania jej podstawowych wartości i ich rozwoju w kategoriach właściwych dla sztuki kształtowania tej architektury, jak i w kategoriach rozumienia i uobecniania jej teologicznego sensu i celu, któremu ma ona służyć. Jest to kluczowe w procesie kreowania współczesnej wizji przestrzeni liturgicznej świątyni i jej znaczenia soteriologicznego.

45. mgr inż. arch. Gabriela Wojciechowska

Nowoczesne metody pomiarowe w konserwacji architektury – analiza na przykładzie elewacji południowej katedry wrocławskiej

Współczesna konserwacja architektury wymaga zastosowania precyzyjnych metod pomiarowych, które pozwalają na dokumentację i analizę stanu zachowania obiektów zabytkowych. Wystąpienie koncentruje się na omówieniu metod pomiarowych stosowanych w procesach konserwatorskich, na przykładzie elewacji południowej katedry wrocławskiej. Porównane zostaną różne techniki, od tradycyjnych narzędzi pomiarowych po nowoczesne metody, takie jak skanowanie laserowe i fotogrametria. Omówione zostaną również kryteria doboru metod, ze szczególnym uwzględnieniem dokładności oraz skali dokumentacji. Analiza wybranych fragmentów elewacji pozwoli na ocenę skuteczności poszczególnych technik oraz ich przydatności w konserwacji architektonicznej. Szczególną uwagę poświęcono również znaczeniu archiwalnych dokumentacji, które dostarczają cennych danych porównawczych i stanowią podstawę do dalszych badań oraz optymalizacji metod inwentaryzacyjnych.

46. dr hab., prof. UWr Cezary Wąs

Katedry w architekturze XX wieku

W XX wieku wzniesiono kilkanaście budynków o randze katedr. Z dawnych tradycji budowlanych odziedziczyły one jedynie wielkie rozmiary, ale inne ich cechy stylistyczne czerpały z osiągnięć architektury modernistycznej. Duża grupa form podlegała także wpływowi lokalnej historii. Nadanie cechom regionalnym wzniosłości ustanowiło równowagę uniwersalizmu i lokalności. Zarys historii budynków katedralnych w XX wieku pokazuje przejście od pielęgnowania przynależności katedry do głównego nurtu chrześcijaństwa do podtrzymywania odrębnych tożsamości.

47. dr hab. inż. arch., prof. PWr Sebastian Wróblewski

Arcymistrz neogotyku- Feliks Nowicki (1840-1920). Analiza architektoniczna i studia porównawcze świątyń neogotyckich z przełomu stuleci w twórczości Nowickiego

Oeuvre Feliksa Nowickiego, „architekta – akademika”, czynnego zawodowo od lat 80 tych XIX wieku do okresu pierwszej wojny światowej jest wyjątkowo urozmaicone. Twórczość Nowickiego, obok obiektów sakralnych obejmowała, gmachy administracji w tym budynek sądu w Piotrkowie Trybunalskim, szkoły, szpital i koszary w Łomży, wille i domy prywatne. Szatę zewnętrzną architektury Nowickiego stanowiły różnorodne kostiumy neostylowe, łącznie z najnowocześniejszymi rozwiązaniami secesyjnymi. Jednak to dopiero w neogotyckich rozwiązaniach stosowanych w świątyniach budowanych na przełomie XIX i XX wieku, czyli w II fazie okresu twórczego, architekt osiągnął wyjątkowe rezultaty, stosując podobne rozwiązania i formy, twórczo je przekształcając, zaprojektował dynamicznie, wertykalne, ekspresyjne fasady kościołów (Sulejów, Bęczkowice, Osjaków, Rędziny, Kurowice). Analiza porównawcza in situ oraz dostępnych źródeł archiwalnych: form, brył i rozwiązań architektonicznych projektów Nowickiego, szczególnie w zestawieniu z bardziej uznanymi architektami projektującymi w regionie, ukazuje indywidualną i oryginalną drogę zawodowo-artystyczną Nowickiego.

48. Prof. Christiane Weber, AM Maria Saum

Album z placu budowy. Dokumentacja fotograficzna renowacji fundamentów wieży katedry w Strasburgu z perspektywy inżynierii budowlanej i historii kultury

W 1907 r. główny budowniczy katedry w Strasburgu, Johann Knauth, odkrył, że przyczyną powstawania pęknięć w pierwszym północnym filarze było osiadanie fundamentów sąsiedniego wolnostojącego masywu filarowego, który wspiera słynną 142-metrową wieżę północną w przedsionku gotyckiej katedry. Aby zapobiec bezpośredniemu ryzyku zawalenia się tego symbolu Strasburga i Alzacji, podjęto szeroko zakrojone działania w celu obudowania filaru tymczasową konstrukcją wsporczą i zastąpienia średniowiecznych podkonstrukcji. Zastosowano innowacyjne technologie, takie jak żelbet, młoty pneumatyczne i prasy hydrauliczne. Renowacja fundamentów, rozpoczęta w czasie aneksji Alzacji-Lotaryngii przez Cesarstwo Niemieckie, mogła zostać zakończona dopiero w 1926 r., po powrocie regionu do Francji po I wojnie światowej; przez dziesięć lat ogromne rusztowanie ukrywało narteks z wielką rozetą i ograniczało korzystanie z katedry. Działania te zostały udokumentowane nie tylko szczegółowym diagramem placu budowy, ale także dwoma albumami zawierającymi ponad 200 fotografii. Zostały one stworzone, aby uzasadnić kosztowne i długotrwałe prace, zarejestrować wykorzystanie technologii i zapewnić ochronę ubezpieczeniową. Większość zdjęć została wykonana przez Charlesa Freiermutha, który uchwycił plac budowy z artystycznej perspektywy i wielokrotnie portretował robotników budowlanych przy pracy. Udokumentował nie tylko nowoczesną technologię budowlaną, ale także ekstremalne warunki pracy w wąskich, ciemnych i wilgotnych wykopach budowlanych, a także brak funkcjonalnej odzieży ochronnej i innych środków bezpieczeństwa. Albumy fotograficzne z renowacji należy zatem rozumieć nie tylko jako dokument historii inżynierii budowlanej, ale także jako imponujący kulturowo-historyczny dokument renowacji gotyckiej katedry, w której połączono niemieckie, szwajcarskie i francuskie know-how.

49. Dr hab. Monika Bogdanowska

Kościół jako znak w krajobrazie

Dla Izraelitów Ziemia Obiecana była darem od Boga, a tym samym zasługiwała na szacunek, opiekę i przekazanie kolejnym pokoleniom, jako dziedzictwo. Przypominając to podejście do świadomego zarządzania miejscem na ziemi Roger Scruton stwierdza, że taka hierarchia rzeczy zamienia zwykłe otoczenie w miejsce święte. W swym artykule „Kościół w krajobrazie” Janusz Bogdanowski zwraca uwagę, że temat, który podejmuje u progu XXI wieku jest w zasadzie nierozpoznany. Badacze zajmowali się a to krajobrazem, a to kościołem, ale nigdy ich wzajemną relacją wychodzącą poza bezpośrednie otoczenie i materialną strukturę. W dobie intensyfikacji inwestycji zmieniających nasze otoczenie w sposób nigdy w historii nieznanym stajemy przed problemem świadomego, pełnego empatii i szacunku kształtowania naszego miejsca na ziemi. W tym wszystkim powinniśmy wypełnić Boży nakaz zapewnienia Mu domu pośród nas. Dawne świątynie, to dziś często jedyne znaki identyfikujące lokalne tożsamości stanowiące podstawę odniesienia relacji współczesnych ludzi z bożą obecnością.